

A photograph of two people standing on a rocky cliff overlooking a coastal landscape. The person on the left is wearing a light-colored cap, a dark vest over a light shirt, and blue pants. The person on the right is wearing a dark dress. They are looking out over a green, hilly landscape that meets a blue sea with several small islands in the distance. The sky is clear and blue.

Skörlån
på Bohusläns
sockertopp

Martin Fahlén Jimmy Stigh Hans Årebäck

Innehåll

Förord.....	3
Karta över Älgön-Brattön	4
Linné kryssar nära.....	6
Målaren ställer en fråga	10
Bortom armlängds avstånd	14
Så blev Älgön-Brattön till.....	16
Kontakt med gnejs	30
Ådror och gångar	33
Jättekristaller.....	37
Ljungheden och missvisningen.....	41
Kalk för växt och människa	44
Mänskliga aktiviteter	52
Se Älgön till fots.....	60
Se Brattön till fots.....	66
Se Älgön-Brattön från vattnet.....	67
Mineralregister.....	74
Register	79
Litteratur	83
Bilder.....	84
Hur man reser till öarna	84
Författarna.....	84

Förord

Till att börja med vill vi förklara en sockertopp i själva verket är en magmatisk intrusion. En sådan gav upphov till öarna Älgön och Brattön för 900 miljoner år sedan. Samma fenomen ligger bakom sockertoppen i Rio.

Avsikten med boken är att beskriva hur denna sockertopp uppstod på Älgön-Brattön och vad en magmatisk intrusion är för något. Vi vill också redovisa övrigt som hör samman med den unika geologi som kan ses på öarna. Denna bok är skriven under det så kallade Linnéåret 2007, det vill säga 300 år efter hans födelse.

Om Linné hade fått läsa den skulle han säkert roats, dels över hur det i boken beskrivs hur han retfullt seglar Älgön-Brattön förbi, dels över all ny kunskap som han vetgirig som han var starkt törstade efter. Kunskaperna om periodiska systemet och plattetektonik hade glatt honom och han hade säkert satt sig i en kajak och följt förslagen på att upptäcka Älgön-Brattön från vattnet.

Vår avsikt är också att försöka sprida lite upptäckarglädje till dagens läsare. Människans kärlek till berg är mer intensiv än vad man kan tro. Ofta är det något spännande och romantiskt med berg.

På Internet får man med sökmotorn Google nästan en miljon träffar om man söker efter orden ”kärlek+berg”. Det överträffas inte i antal träffar om man istället för ”berg” skriver ”moln”

, ”himmel”, ”blomma”, blommor”, ”växt” eller ”växter” efter plustecknet. Däremot står antalet inte i nivå med orden ”sol” eller ”ros” som båda ger över två miljoner träffar tillsammans med ordet ”kärlek”.

Om nu intresset för ”berg” tycks vara större än det för ”moln” är ändå kunskaperna om berg mer svårtillgängliga än de om väder. Vi ser med egna ögon moln bildas, bli mörka och ge ifrån sig regn. Molnens rörelser blir till en film för ögat - ett äventyr där tiden spelar roll.

Läsandet av bergen kan också liknas vid en film, men den filmen går långsammare. Vi har svårt att uppfatta hastigheten på den eftersom våra egna liv är alltför korta.

Här i boken beskrivs detta tidsproblem när en målare försöker läsa landskapet och ställer en fråga till geologen. Frågan har sitt ursprung i att målaren, liksom vem som helst som stirrar, tycker sig se samma rytmer och formspel bland molnen som på kliporna där de olika bergarterna visar sin dans.

Målaren har i denna bok fått svar på hur bergen kan läsas. Inte för att bli en bättre målare, utan för att han får ytterligare ett skäl till att glädjas ute i naturen. Så hoppas vi att det också ska bli för er läsare.

Författarna

Bilder

Geologiska kartor av Hans Årebäck. Alla fotografier, teckningar och målningar av Martin Fahlén där inte annat anges.

Hur man reser till öarna

Det går dagliga färjeturer till öarna från Rörtången. Man kan åka tur och retur samma dag och hinna med vandring bland sevärdheterna. Färjan har anslutning med busslinje 326 i Västtrafik. För tidtabell se <http://www.vasttrafik.se> eller <http://www.gunnarsbatturer.com/>

Författarna

Martin Fahlén till vänster är pensionerad läkare och docent i invärtesmedicin. Han är sommarboende på Älgön sedan många år och fascinerats inför bergen, såväl skönhetsvärdet som det vetenskapliga. Han är också målaren i boken som ställer frågor till geologerna som han har bredvid sig. Jimmy Stigh som står i mitten är professor i geologi vid Göteborgs universitet. Jimmy har forskat tillsammans med fil. dr Hans Årebäck till höger som 2001 gav ut en avhandling om Älgön-Brattön med titeln: "Petrography, geochemistry and geochronology of mafic to intermediate late sveconorwegian intrusions". Tillsammans har författarna försökt popularisera innehållet i den avhandlingen och vidga intresset för geologi.

Detta är en bok om naturreservatet Älgön-Brattön i Bohuslän och samtidigt en berättelse om vår jord. Öarna uppstod genom en magmatisk intrusion precis som sockertoppen i Rio de Janeiro. Boken handlar om sambandet mellan berg, växtlighet och människans villkor. Här blandas vetenskap och konst. Författarna går då till roten, redovisar en geologisk avhandling, kåserar aktningsfullt om Linné och dristar sig till att presentera det periodiska systemet ihop med växternas kemi allt blandat med vackra illustrationer. Boken guidar också till intressanta och storslagna lokaler för den som vill upptäcka öarna på egen hand till fots eller med båt.